

ВИЗНАЧЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЦІНИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Анотація. В статті проводиться аналіз методик визначення мінімальної ціни пропозиції продукції рослинництва.

Ключові слова: ціна, провізорна собівартість, індекс зміни виробничих витрат.

Аннотация. В статье проводится анализ методик определения минимальной цены предложения продукции растениеводства.

Ключевые слова: цена, провизорная себестоимость, индекс изменения производственных затрат.

Annotation.

Statement of the task. In Ukraine the impact of state instruments on pricing of agricultural products is negligible. Agricultural producers are on the market of perfect competition, where price is determined by consumer demand. This fact uses a large number of intermediaries who determine the price of agricultural products. As a result, domestic producers sell wheat in the domestic market at a price that is 30-40% less than the average in Europe.

In this regard, domestic farmers are faced with an urgent need for an independent determination of the minimum selling price received their agricultural products.

Results of research. Minimum prices should be aimed at protecting the interests of agricultural producers through reimbursement for the production and implementation based growth, including inflation, input prices.

Determining the minimum price should be based on the expected cost price: before the production process, for the implementation of the production process; after harvest..

Only in this case, the commodity will have complete control over the cost and can protect themselves from making inefficient offers traders. Given the economic and organizational complexity of the one-man "fighting" for the price, the best option - the creation of producers of agricultural service cooperatives.

The expected cost can be done using traditional (details) methods. We propose a simplified method for determining the expected cost. It involves the use of official indices of changes in production costs for prior periods.

Conclusions The minimum price is determined based on the expected cost can be used by farmers to: in assessing the effectiveness of future production activities at a certain level and the dynamics of market prices for wheat; when assessing proposals buyers

Key words. minimal price, expected cost price, index of change of industrial expenses

Постановка проблеми. Проблема ціноутворення на сільськогосподарську продукцію є однією з найважливіших, адже ціни безпосередньо визначають доходи суб'єктів господарювання та умови відтворення їх ресурсів і впливають на величину попиту та обсяги споживання домогосподарств.

В країнах розвиненої ринкової економіки вільне ціноутворення поєднується з державним регулюванням і підтримкою доходів товаровиробників. Визначення верхньої та нижньої ціни, запровадження заставних цін, дотації сільгоспвиробникам та антимонопольний контроль виступають основними напрямками державного регулювання процесу ринкового ціноутворення.

В Україні вплив вказаних державних інструментів на загальну ринкову ситуацію, загалом, є незначним. Тому сільськогосподарські товаровиробники залишаються, фактично, сам на сам з так званою «гойдалкою

цін», яка виникає внаслідок змін обсягів виробництва та продажу продукції рослинництва всередині країни та за кордоном.

Ціль роботи. Мета статті полягає в роботі пропозицій щодо формування мінімальної ціни продажу продукції рослинництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості та проблеми формування цін на продукцію сільськогосподарських підприємств достатньо широко розглядалися в працях В. Г. Андрійчука, О. В. Олійника, В. М. Онегіної, Б. Й. Пасхавера, П. Т. Саблука, О. Г. Шпикуляка, О. М. Шпичака та багатьох інших. Зусилля вчених зосереджуються, переважно, на найважливіших моментах – на визначенні еквівалентних цін на сільськогосподарську продукцію та на формах і методах регулювання цін.

Так, у рамках методичного підходу, викладеного в «Концепції ціноутворення на сільськогосподарську продукцію», еквівале-

нтну ціну пропонується визначати, виходячи із технологічних параметрів, нормативів витрат ресурсів та їхньої вартості за видом продукції, норми прибутку на рівні середньої по економіці без сільського господарства й нормативної собівартості виробництва

$$Ц = СН + КНП \cdot [(ОВФ + ОЗ \cdot К) + (ВЗ \cdot КНК)], \quad (1)$$

де Ц – еквівалентна ціна 1 т сільськогосподарської продукції, грн;

СН – нормативна (повна) собівартість 1 т продукції (включаючи орендну плату в розмірі 3 % вартості землі), грн;

КНП – коефіцієнт нормативної норми прибутку;

ОВФ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, авансованих у виробництво 1 т продукції, грн;

ОЗ – середньорічна вартість оборотних засобів, авансованих у виробництво 1 т продукції (повна собівартість без амортизації та орендної плати), грн;

К – коефіцієнт обігу оборотних засобів по окремих видах продукції, визначається діленням терміну технологічного процесу в днях (місяцях) на кількість днів (місяців);

ВЗ – грошова оцінка 1 га ріллі, грн;

КНК – коефіцієнт нормативу капіталізації землі — 0,03.

Ринкова система ціноутворення в аграрному секторі повинна враховувати і витрати виробництва, і попит на продукцію – мінімальний її рівень ціни реалізації визначається видатками на виробництво продукції, а максимальний – попитом. Визначення мінімальної ціни на продукцію сільського господарства не менш важливе, ніж визначення еквівалентної ціни – і від однієї, і від іншої залежить подальший розвиток вітчизняного агропромислового виробництва.

Вважаємо, що мінімальний рівень цін повинен бути спрямований на захист інтересів сільськогосподарських товаровиробників через відшкодування витрат на виробництво та реалізацію з урахуванням зростання, в тому числі інфляційного, цін на ресурси.

Держава визначає мінімальні ціни у відповідності до Закону «Про державну підтримку сільського господарства України» [2]. Це – мінімальні інтервенційні ціни окремого

ва-реалізації [1]. Передбачається, що така ціна виступатиме ціною пропозиції та лежатиме в основі міжгалузевої еквівалентності обміну, відшкодовуючи агровиробнику витрати і забезпечуючи норму прибутку, достатню для розширеного відтворення:

об'єкта державного цінового регулювання [3], які установлюються на маркетинговий рік Міністерством аграрної політики та продовольства України [4] з метою регулювання діяльності Аграрного фонду [5].

Останній як державна спеціалізована бюджетна установа, уповноважена реалізувати цінову політику в агропромисловому секторі економіки, на основі інтервенційних цін формує державний інтервенційний фонд об'єктів державного цінового регулювання. Аграрний фонд здійснює закупівлю на організованому (біржовому) аграрному ринку на умовах споту або форварду з метою встановлення ціни рівноваги у розмірі, який не є меншим значення мінімальної інтервенційної ціни.

Мінімальна інтервенційна ціна (ціна підтримки) визначається [6] з урахуванням середньогалузевих нормативних витрат з його виробництва, мінімального рівня рентабельності державного цінового регулювання не менш як 10 відсотків, кон'юнктури на внутрішньому та зовнішньому ринку за формулою:

$$Ц_{\text{мін}} = Н \cdot \left(1 + \frac{Р}{100}\right) + / - К, \quad (2)$$

де Н – середньогалузеві нормативні витрати з виробництва об'єкта державного цінового регулювання;

Р – мінімальний рівень рентабельності окремого об'єкта державного цінового регулювання (не менше 10 %);

К – величина коригування мінімальної інтервенційної ціни, що враховує кон'юнктуру на внутрішньому та зовнішньому ринку.

При цьому середньогалузеві нормативні витрати на виробництво об'єкта державного цінового регулювання затверджуються Мінагрополітики за погодженням з Мінекономіки

міки, а мінімальний рівень рентабельності об'єкта державного цінового регулювання затверджується Мінагрополітики.

Величина коригування мінімальної інтервенційної ціни, що враховує кон'юнктуру на внутрішньому та зовнішньому ринку, визначається Мінагрополітики з урахуванням рекомендацій Міжвідомчої експертної групи з питань державного регулювання аграрного ринку, склад та положення про яку затверджуються зазначеним Міністерством за погодженням із заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

Обсяги діяльності Аграрного фонду, і, відповідно, рівень впливу на загальну цінову ситуацію на ринку залежить від можливостей державного бюджету та від потреби встановлення ціни рівноваги. Так, в 2012 р. декларувалась закупівля 2 млн. т. зерна, а в 2013 р. – вже 1 млн. т., що складає менше 10% всієї реалізації. Отже, вплив Аграрного фонду на рівень цін не є визначальним. При цьому мінімальна інтервенційна ціна пшениці 3 класу на 2013-2014 маркетинговий рік встановлено у розмірі 1736 грн/т [7], а середньозважена ціна рівноваги (фіксіну) на 09.10.2013 по областях України коливалась від 1450 до 1553 грн/т [8], що на 10,5-16,5 % менше мінімальної інтервенційної ціни. В цьому випадку Аграрний фонд мав би здійснити фінансову інтервенцію, але її, фактично, не відбулося.

Виклад основного матеріалу. Виробництво продукції рослинництва суттєво залежить від регульованого фактору – рівня забезпеченості матеріально-технічними і фінансовими ресурсами та нерегульованого – природно-кліматичних умов. А коливання пропозиції при відносній нееластичності попиту на сільськогосподарську продукцію об'єктивно приводить до коливання цін на неї.

Українські виробники сільськогосподарської продукції за останнє десятиріччя в повній мірі відчули на собі вплив нееластичності попиту на сільськогосподарську продукцію, який виражався, перш за все, у коливанні цін в залежності від обсягів виробництва. Об'єктивно сільськогосподарські товаровиробники знаходяться на ринку досконалої конкуренції, де ціна визначається попитом споживачів. Цим фактом користу-

ється велика кількість посередників, які визначають ціну на сільськогосподарську продукцію з урахуванням, в першу чергу, власних комерційних інтересів. За нашими оцінками, вітчизняні товаровиробники реалізують пшеницю на внутрішньому ринку по ціні, яка на 30-40 % менша, ніж середньоєвропейська.

У зв'язку з цим вітчизняні сільгоспвиробники постають перед нагальною потребою самостійного визначення мінімальної реалізаційної ціни отриманої ними сільськогосподарської продукції.

Фактична собівартість одиниці продукції виступає межею, нижче якої рівень ціни на продукцію не може влаштовувати товаровиробника. Тому для встановлення мінімальної ціни пропозиції, наприклад, пшениці, треба знати фактичну собівартість її 1 т. Але вона буде визначена тільки в кінці календарного року, а до того часу реалізовується, в середньому, 80 % від загального обсягу продажу пшениці в маркетинговому році. Іншими словами, фактична собівартість може бути використана при визначенні мінімальної ціни тільки для 20 % обсягу продажу.

Встановленню мінімальної ціни пропозиції допомагає провізорна собівартість, яка традиційно визначається сільськогосподарськими підприємствами (на жаль, не всіма) на основі фактичних даних обліку витрат і виходу продукції за дев'ять місяців з урахуванням очікуваних витрат і виходу продукції в четвертому кварталі.

Відхилення фактичної собівартості від провізорної можна вважати не принциповим – виробництва пшениці в четвертому кварталі нема, а із витрат залишаються, переважно, частина витрат на зберігання і транспортування продукції, ремонт основних засобів, та частина загальногосподарських та адміністративних витрат, обсяги яких на три наступні місяці можна досить точно спланувати. Але така провізорна собівартість об'єктивно враховується в першій декаді жовтня, тому визначена на цій базі мінімальна ціна пропозиції буде використана тільки для 20 % реалізованої пшениці (в листопаді-грудні) маркетингового року.

Основна реалізація пшениці виробництва поточного року відбувається в липні-жовтні (60 % обсягу за маркетинговий рік), підпри-

ємства намагаються за цей час погасити заборгованість по кредитах і розрахункам та поповнити оборотні засоби (пальне, насіння, мінеральні добрива, запчастини тощо) для виконання осінньо-польових та інших робіт. Тому найбільш актуальним є визначення мінімальної ціни реалізації на початку та під час збиральних робіт, або зразу ж після завершення збирання урожаю пшениці.

Очевидно, що це можна здійснити на основі провізornoї собівартості, яка розраховуватиметься раніше, ніж через дев'ять місяців, тобто по фактичним даних обліку витрат і виходу продукції за п'ять-сім місяців з урахуванням очікуваних витрат і виходу продукції до кінця календарного року. Очікувані витрати відрізняються від запланованих на початку року внаслідок передбачуваних змін фізичних обсягів витрат, зміни цін та тарифів, за якими вони постачаються тощо.

На час початку збиральних робіт вже є відомим основний фактичний розмір поне-

сних виробничих витрат та є відомим урожаєм на корені. Розділивши суму цих витрат та витрат, очікуваних до кінця календарного року (витрат на збирання, доробку, зберігання продукції, витрат на реалізацію та інших витрат, що формують повну собівартість), на скоригований на очікувану величину витрат урожай на корені, отримаємо відповідну провізornoю собівартість 1 т пшениці.

Після закінчення збиральних робіт відомими вже є 80-90 % витрат, що формують повну собівартість та є відомою фактичною урожайністю пшениці. Провізornoю собівартість 1 т отримуємо шляхом ділення суми фактичних витрат та витрат, очікуваних до кінця календарного року (витрат на зберігання продукції, витрат на реалізацію та інших витрат, що формують повну собівартість), на фактичну урожайність пшениці.

Розглянемо приклад розрахунків по озимій пшениці (площа збирання – 800 га, фактична урожайність – 23 ц/га).

Таблиця 1

Визначення провізornoї собівартості на 1 серпня поточного року

(тис. грн.)

Статті витрат	Минулий рік	Поточний рік			
	з 01.08 по 31.12	з 01.01 по 01.08	з 01.08 до 31.12		на 01.08
	факт	факт	план	очікувані витрати	провізornoя собівартість
<i>гр. 1</i>	<i>гр. 2</i>	<i>гр. 3</i>	<i>гр. 4</i>	<i>гр. 5</i>	<i>гр. 6 = гр. 2 + гр. 3 + гр. 5</i>
Виробничі витрати всього, в т. ч.:	990,4	1035,7	569,8	585,8	2612,0
- прямі та не прямі виробничі витрати	985,7	1029,1	560,7	576,2	2590,9
- загальновиробничі витрати	4,7	6,7	9,1	9,6	21,0
Невиробничі витрати всього, в т. ч.:	0,0	112,5	103,0	105,4	217,9
- адміністративні витрати	0,0	112,5	43,5	46,4	158,9
- витрати на збут	0,0	0,0	13,9	14,0	14,0
- фінансові витрати	0,0	0,0	45,5	45,0	45,0
Повна собівартість	990,4	1148,2	672,8	691,2	2829,9

Виходячи із фактичної урожайності визначається провізornoя собівартість на 1 серпня поточного року:

$$\frac{2829,9 \text{ тис. грн}}{800 \text{ га} \cdot 2,3 \text{ т/га}} \cdot 1000 = 1537,99 \text{ грн/т}$$

Отже, мінімальна ціна пропозиції пшениці в наведених умовах має становити 1538 грн/т. Слід зауважити, що визначення провізornoї собівартості за допомогою детальних розрахунків очікуваних витрат, особливо

якщо це здійснювати до закінчення збирання урожаю, має досить високу трудомісткість. Необхідно враховувати, що, чим триваліший період від визначення провізорної собівартості до визначення фактичної собівартості, тим складніше оцінювати очікувані зміни у фізичних обсягах витрат та їх вартості. На практиці ця робота ускладнюється відсутністю відповідних економічних служб у багатьох агропідприємствах. Тому виникає потреба в спрощенні визначення провізорної собівартості. Для цього може бути використана наступна формула:

$$C_{\text{мін}} = B_{\text{ф}} + B_{\text{пл}} \cdot \left(1 + \frac{K}{100}\right), \quad (3)$$

де $C_{\text{мін}}$ – ціна мінімальна, грн/т;

$B_{\text{ф}}$ – витрати фактичні на момент визначення ціни, грн/т;

$B_{\text{пл}}$ – витрати планові, які залишилось здійснити на момент визначення ціни до моменту калькуляції фактичної собівартості, грн/т;

K – коефіцієнт зростання витрат, які здійснюються з моменту визначення ціни до моменту калькуляції фактичної собівартості, %.

Виходячи з наведеного прикладу:

$$B_{\text{ф}} = \frac{990,4 \text{ тис. грн.} + 1148,2 \text{ тис. грн.}}{800 \text{ га} \cdot 2,3 \text{ т/га}} \cdot 1000 = 1162,28 \text{ грн/т}$$

$$B_{\text{пл}} = \frac{672,8 \text{ тис. грн.}}{800 \text{ га} \cdot 2,3 \text{ т/га}} \cdot 1000 = 365,65 \text{ грн/т}$$

Найбільш складним питанням при цьому є визначення коефіцієнту (індексу) зростання витрат. Його рівень може базуватися на готових прогнозах (на жаль, в Україні нема агенцій, які б достовірно визначали тренд зміни вказаних вище витрат) або може бути самостійно розрахованим на основі ретроспективного аналізу. Для цього можна використати сукупний індекс витрат на сільськогосподарську продукцію, який наводиться у щорічному статистичному збірнику «Сільське господарство України» в таблиці «Індекси цін на промислову продукцію та тарифів на послуги, спожиті в сільському господарстві» [10, с. 63].

Визначимо середньорічний індекс за 5 років (2008-2012 рр.):

Визначимо середньорічний індекс за 5 років (2008-2012 рр.):

$$\bar{I} = \sqrt[5]{1,136 \cdot 1,176 \cdot 1,127 \cdot 1,053} = 1,122$$

Отже, протягом 2008-2012 рр. витрати в середньому за рік зростали на 12,2 %. Спрощуючи, можна очікувати, що вартість запланованих на початку року витрат зросте до кінця року на 12,2 %. Такими чином:

$$C_{\text{мін}} = 1162,28 \text{ грн/т} + 365,65 \text{ грн/т} \cdot \left(1 + \frac{12,2}{100}\right) = 1572,54 \text{ грн/т}$$

Відповідність мінімальних цін, визначених за різними методиками обумовлюватиметься співпаданням ретроспективної тенденції зміни витрат та очікуваної оцінки зміни обсягів і вартості витрат, проведеної за детальними розрахунками.

Таким чином товаровиробники визначать для себе мінімальну ціну пропозиції, яка дозволить їм обґрунтовано оцінити різні пропозиції трейдерів щодо купівлі продукції (в часі та обсягах) та забезпечить просте відтворення.

Слід мати на увазі, що середній індекс зростання витрат, розрахований за вказаними даними [10, с. 63] не враховує структури витрат конкретного підприємства. Тому більш точно середній індекс зростання витрат має визначатися за формулою:

$$\bar{I} = \frac{\sum B_i i_i}{\sum B_i} \quad (4)$$

де B_i – i -ий елемент (стаття) планових витрат в розрахунку на 1 т, грн;

i_i – індивідуальний індекс зростання планових витрат по i -му елементу (i -ій статті).

Індивідуальні індекси також можуть бути взяті із готових прогнозів або самостійно розраховані на основі даних вказаного статистичного збірника [10, с. 63]. Але, оскільки витрати по одному елементу здійснюються не одноразово, а по різних елементах i в не співпадаючі періоди, то індивідуальний індекс зростання витрат по i -му елементу (i -ій статті) має розраховуватись як середній:

$$\bar{i}_i = \frac{\sum V_i^n (i_i)^n}{\sum V_i^n} \quad (5)$$

де V_i^n – i -ий елемент (стаття) витрат в розрахунку на 1 т за n -ий місяць, грн;

$(i_i)^n$ – індивідуальний індекс зростання витрат по i -му елементу (i -ій статті) в степені порядкового номеру місяця;

n – порядковий номер місяця.

Наприклад, нехай із вищенаведених 678,2 тис. грн: 250 тис. грн – це нафтопродукти, 180 тис. грн – електроенергія, 150 тис. грн – оплата праці та 98,2 тис. грн – амортизація основних засобів. При цьому витрати на нафтопродукти планується здійснювати протягом 5 місяців (до кінця року) і розподілені вони так: 8-й місяць – 190 тис. грн, 9-й місяць – 50 тис. грн, 10-й та 11-й місяці – по 0 тис. грн, 12-й місяць – 10 тис. грн. За даними [10, с. 63] проводимо усереднення індексів на основі формули середньої геометричної (табл. 2).

Таблиця 2

Індекси цін на промислову продукцію та тарифів на послуги, спожиті в сільському господарстві

Елементи витрат	Роки				В середньому за 2008-2012 рр.	
	2009	2010	2011	2012	за рік	за місяць
Нафтопродукти	1,473	1,117	1,240	0,997	1,194	1,015
Мінеральні добрива та хімічні засоби захисту рослин	1,145	1,209	1,143	0,983	1,117	1,009
Оплата праці	1,118	1,202	1,272	1,074	1,164	1,013
Тарифи та націнки на послуги	0,989	1,004	1,038	1,009	1,010	1,001
Електроенергія	1,007	1,131	1,206	1,099	1,108	1,009

Примітка: $1,194 = \sqrt[4]{1,473 \cdot 1,117 \cdot 1,240 \cdot 0,997}$; $1,015 = \sqrt[4]{1,1947}$ і т.д.

Отже, середній індекс зростання витрат по нафтопродуктам становить:

$$\bar{i}_n = \frac{190 \cdot 1,015^8 + 50 \cdot 1,015^9 + 10 \cdot 1,015^{12}}{250} = 1,133$$

Аналогічно визначаються індекси витрат по іншим елементам. Індекс витрат по амортизації основних засобів розраховується,

якщо від моменту визначення ціни до моменту калькуляції фактичної собівартості планується переоцінка відповідних основних засобів. В іншому випадку індекс дорівнює одиниці.

В результаті розрахунків середній індекс зростання витрат становить:

$$\bar{I} = \frac{250 \cdot 1,133 + 180 \cdot 1,039 + 150 \cdot 1,023 + 98,2 \cdot 1,000}{300} = 1,064 \text{ (тобто 6,4\%)}$$

Таким чином, мінімальна ціна продажу має становити:

$$C_{\text{мін}} = 1162,28 \text{ грн/т} + 365,65 \text{ грн/т} \cdot \left(1 + \frac{6,4}{100}\right) = 1551,33 \text{ грн/т}$$

Враховуючи, що певна частина статей витрат носить комплексний характер та/або не має офіційних індексів змін (витрати на зберігання, адміністративні витрати, вартість кредитів тощо) у формулах (4-5) доцільно використовувати і наявні офіційні індекси, і внутрішню інформацію підприємства.

На жаль, види промислової продукції та послуги, спожиті в сільському господарстві, які перераховані у вказаному статистичному збірнику, можуть не повністю співпадати з елементами витрат, по яким ведеться планування та облік в конкретному сільськогосподарському підприємстві. Це спонукає до використання у формулі (3) сукупного індексу витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

Слід враховувати, що річні індекси коливались від 105,3 (2012 р.) 117,6 (2010 р.), тому середня величина буде більш надійною при тривалішому періоді усереднення. Але

це не гарантує абсолютної відповідності прогнозного та фактичного індексів зростання витрат. На нашу думку, розрахунки мінімальної ціни повинні проводитися за середнім, песимістичним та оптимістичним сценарієм зростання витрат. З токи зору пропозиції, звісно, краще закласти більш значне (песимістичне) зростання витрат – якщо воно виявиться меншим, то підприємство матиме певний прибуток, а не просто спрацює на нуль. Тим не менш, важливою є і мінімальна ціна пропозиції, визначена на основі незначного (оптимістичного) зростання витрат – для оцінки, чи задовольняє ціна попиту.

Отримана мінімальна ціна поверне витрати, здійснені на виробництво продукції, але існування інфляції приводить до того, що цих коштів буде недостатньо для фінансування за власний кошт витрат наступного циклу виробництва. Тому формула мінімальної ціни повинна мати наступний вигляд:

$$C_{\text{мін}} = [V_{\text{ф}} + V_{\text{пл}} \cdot \left(1 + \frac{K}{100}\right)] \cdot \left(1 + \frac{P_{\text{мін}}}{100}\right), \quad (6)$$

де $P_{\text{мін}}$ - мінімальна рентабельність.

Мінімальна рентабельність, на нашу думку, має забезпечити процес простого відтво-

рення в умовах інфляції. Якщо інфляція очікується на рівні середньої за минулі роки, то:

$$C_{\text{мін}} = \left[1162,28 \text{ грн/т} + 365,65 \text{ грн/т} \cdot \left(1 + \frac{12,2}{100}\right)\right] \cdot \left(1 + \frac{12,2}{100}\right) = 1764,39 \text{ грн/т}$$

Таким чином, за вказаних умов мінімальна ціна пшениці, яка дозволяє агропідприємству забезпечити процес простого відтворення на основі самофінансування, має складати 1764 грн/т.

Висновки. Визначена таким чином мінімальна ціна може використовуватися агропідприємством при оцінці майбутньої ефективності виробничої діяльності за певного рівня та динаміки ринкових цін на пшеницю, при оцінці цінових пропозицій покупців, а також (за умови проведення таких розрахунків певною сукупністю підприємств

регіону) при формуванні консолідованої ціни пропозиції.

Вважаємо, що загалом визначення мінімальної ціни на основі провізornoї собівартості має відбуватися: перед початком виробничого процесу; протягом здійснення процесу виробництва; після збору урожаю. Тільки в такому випадку товаровиробник матиме повний контроль над витратами та зможе убезпечити себе від прийняття неефективних пропозицій зернотрейдерів. Виконання цього завдання вимагає відродження економічної служби в аграрних підприєм-

ємствах. Звісно, це може бути під силу, переважно, крупним підприємствам. Тому, враховуючи економічну та організаційну складність одноосібної «боротьби» за ціну,

найоптимальніший варіант – створення товаровиробниками сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Література

1. Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію // Економіка АПК. – 2008. – №1. – С. 3–20.
2. Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/page>
3. Постанова КМУ від 04. 03.2013 р. № 181 «Про затвердження переліку об'єктів державного цінового регулювання з визначенням періодів такого регулювання у 2013-2014 роках» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/181-2013-%D0%BF>
4. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.06.2013 № 394 «Питання діяльності Аграрного фонду на організованому аграрному ринку у 2013/2014 маркетинговому періоді» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1135-13>
5. Постанова КМУ від 06.07.2005 № 543 «Положення про Аграрний фонд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/543-2005-%D0%BF>
6. Постанова КМУ від 11 лютого 2010 р. № 159 «Про затвердження Методики визначення мінімальної та максимальної інтервенційної ціни об'єкта державного цінового регулювання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/159-2010-%D0%BF>
7. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.06.2013 № 394 «Питання діяльності Аграрного фонду на організованому аграрному ринку у 2013/2014 маркетинговому періоді» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1135-13>
8. Довідка про середньозважені ціни рівноваги (фіксіну) за результатами 3-х останніх торгових сесій на організованому аграрному ринку дійсні на 29.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://af.gov.ua/uk/prices.html>
9. Хорунжий М.Й. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / М.Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2011. – №1. – С. 57–61.
10. Сільське господарство України 2012. Статистичний збірник. – К.:Держкомстат, 2013. – 392 с.